

Список використаних джерел:

1. Балашов Л.Е. Философия / Л.Е. Балашов. – М.: Дашков Й.К., 2009. – 664 с.
2. Брюханов М. Искажения в финансовой отчетности: как выявить мошенничество / М. Брюханов // Финансовый директор. – 2006. – № 6.
3. Бутинець Ф.Ф. Аудит / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 672 с.
4. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 року № 3126 – XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів; аудиторська палата України. – 2010. – Частина I. – 842 с., Частина II. – 407 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Про концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 16 серпня 1999р. № 1496. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п>.
7. Янчева Л.М. Аудит / [Янчева Л.М., Макєєва З.О., Баранова А.О. та ін.] – И.: Знання, 2009. – 335 с.

*Майструк Марія,
студентка групи РКзм-51*

ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО: ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА ГЕНЕЗИС

Зміна економічної системи, що призвела до нових умов господарювання, вимагає переосмислення теоретичних і методичних підходів до управління підприємством, зокрема до інформації про господарську діяльність і, передусім, обліку та контролю витрат. Необхідність адаптації обліку та контролю витрат виробництва до сучасних умов господарювання зумовила потребу в уточненні економічної сутності основних категорій.

Проблемам визначення економічної суті категорії «витрати» були присвячені дослідження таких вітчизняних вчених, як Ф. Ф. Бутиця, В. А. Дерія, З.-М. В. Задорожного, Л. В. Нападовської, М. С. Пушкаря, В. В. Сопка, Н. М. Ткаченко та інших. Усвідомлення теоретичного поняття сутності витрат залишається об’єктом дослідження в обліковій науці, є актуальним та необхідним для ефективного управління і правильного й раціонального розподілу витрат виробництва. Адже від того, наскільки

економічно обґрунтовано приймаються управлінські рішення щодо витрат, найчастіше залежить успішність діяльності підприємства.

Проблеми термінології та генезису походження дефініції «витрати» на різних етапах та стадіях економічного розвитку, історичного обґрунтування місця витрат в ієрархії інших економічних категорій та особливості тлумачення продовжують служити предметом дискусій теоретиків і практиків, оскільки значна кількість наукових праць присвячена даній тематиці.

Здійснивши теоретичний аналіз економічної літератури, маємо підстави стверджувати, про неоднозначність розуміння категорії «витрати», оскільки у різні періоди були відомі різні погляди на дану дефініцію, адекватні економічним реаліям. При цьому аргументи учених різних епох послужили основою для формування засад сучасного понятійного апарату.

Поняття «витрати» сформульовано ще в XVII ст. у науковій праці «Трактат про податки і збори» (1662 р.) Уільяма Петті (1623–1687), де автор розвинув теорію складу витрат на виробництво і вивів закон вартості [1, с. 61].

Більшість учених-економістів вважають, що витрати є сукупністю затрат живої і уречевленої праці на виробництво продукції, виражених як у натуральній, так і у вартісній формах [2; 3; 4; 5; 6]. Тобто, витрати підприємства служать функцією виробництва та, відповідно, представлені у двох аспектах: 1) масштаб вимірювання сукупності спожитої кількості ресурсів; 2) вартісне вираження матеріальних і трудових затрат. Дане формулювання виробничих витрат виникло на основі фундаментальної праці К. Маркса «Капітал», в якій автор зазначив, що загальна сума використаної у товарі праці (уречевленої і безпосередньої) створює витрати самого виробництва товару [43, с. 77].

У літературі існують різні точки зору щодо трактування терміну «витрати» і «затрати» та їх взаємозв'язку із собівартістю продукції. Ґрунтовне вивчення теоретичних підходів щодо даних дефініцій дозволяє стверджувати, що більшість науковців ототожнюють ці два терміни, оскільки вважають витрати виробництва економічною категорією, що відноситься як до вартісного, так і до кількісного виміру витрачання засобів виробництва та робочої сили для виготовлення продукції. Окрім цього, слова «витрати» і «затрати» трактують одне через інше, нерідко замінюють одне іншим, оскільки окремі автори не мають уяви про місце їх формування та джерела і способи покриття. Таким чином, це фактично призвело до того, що у теорії та практиці обліку поняття «затрати» сучасні науковці практично не вживають.

Суперечливе тлумачення вченими названих вище термінів у період економічних трансформацій в Україні на початку ХХІ ст. зумовило необхідність у відкиненні суб'єктивності у підходах до змісту визначень «витрати» і «затрати», оскільки це суттєво впливало на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання.

Схематично співвідношення даних економічних категорій представлено на Рис 1.

Рис. 1. Загальне співвідношення економічних категорій «затрати» та «витрати».

З вищезазначеного випливає, що дані категорії не є синонімами. Аналіз економічної літератури показує, що під терміном «витрати» розуміють усі отримані активи, оплачені рахунки, зобов'язання. У свою чергу, «затрати» визначають, як витрати, що передані у виробничий процес. Разом з тим, потрібно врахувати, що тлумачення вказаних дефініцій залежить також від часу їх виникнення, від процесів їх формування, від джерел та способів їх покриття.

Отже, поняття «затрати» та «витрати» не є тотожними, оскільки дефініція «затрати» є ширшою, ніж «витрати», тобто поняття «витрати» відповідає першому або початковому рівню абстрагування, а «затрати» – другому, більш високому.

Під «затратами» слід розуміти вартість придбання ресурсів, довгострокових активів у формі капітальних вкладень та довгострокових фінансових активів. «Витратами» слід вважати виражену у грошовій формі вартість ресурсів, використаних в процесі діяльності підприємства, які в порівнянні з доходами застосовуються для визначення фінансового результату за звітний період.

Що стосується історії становлення виробничих витрат, тобто їх структурного складу, то доцільно буде виділити етапи їх формування та розвитку. Кожен з цих етапів доповнював склад виробничих витрат і наближав їх до сучасного вигляду.

Витрати, які несе підприємство при виробництві своєї продукції і є витратами виробництва. Ці витрати існували у стародавню епоху майже з того моменту, коли людина почала щось виробляти для задоволення своїх потреб, але в той час вона не замислювалась про їх існування, про те, що була затрачена сировина, її час та праця. Не була зрозуміла необхідність відрізняти витрати, понесені на виробництво продукції та витрати, здійснені при її продажі. Метою діяльності була торгівля, виробництво працювало на ринок, тому і результати господарської діяльності визначалися в цілому по підприємству шляхом зіставлення усіх витрат із усіма доходами [8, с. 46]. Цей етап можна умовно назвати *точкою відліку або нульовим у становленні виробничих витрат*.

Поява у XIV ст. подвійного запису стала *першим етапом в розвитку виробничих витрат*, яка призвела до виникнення спроб класифікації витрат. Так, Лука Пачолі виділяв три класифікаційні групи витрат обігу: стосовно підприємства, товару і господарського процесу. На підставі цих груп усі витрати поділялися на торгові і домашні, прямі і непрямі, звичайні і надзвичайні [8, с. 74]. І хоча, це була класифікація витрат обігу, але вона включала в собі виробничі витрати, які на той час мали такий вигляд (рис. 2):

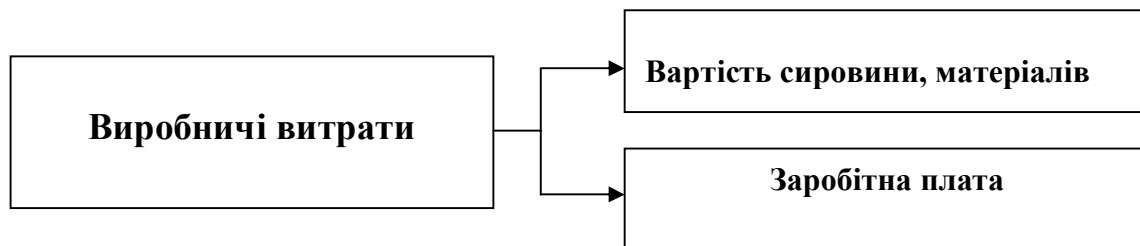

Рис. 2. Склад виробничих витрат з появою подвійного запису

Бурхливий ріст промислової революції на початку XIX с. став *другим етапом розвитку виробничих витрат* і створив переломний момент в історії виробничих витрат. В цей час майже усі вчення були присвячені проблемі класифікації виробничих витрат, їх розподілу та обліку [8, с. 100]. Тоді вже замислювались, що крім витрат на сировину та працю до складу виробничих витрат необхідно включати витрати на устаткування та ренту (рис. 3). З'являється такий термін, як собівартість виробленої продукції, який втілював в собі усі виробничі витрати, понесені при виробництві конкретного продукту.

З появою додаткових витрат виробництва (знос необоротних активів, рентні платежі) з'явилися твердження, що не всі витрати повністю повинні відноситися на собівартість, що стало *третьим етапом розвитку вироб-*

ничих витрат. Останнє призвело до появи різних вчень з різними теоріями формування собівартості готової продукції.

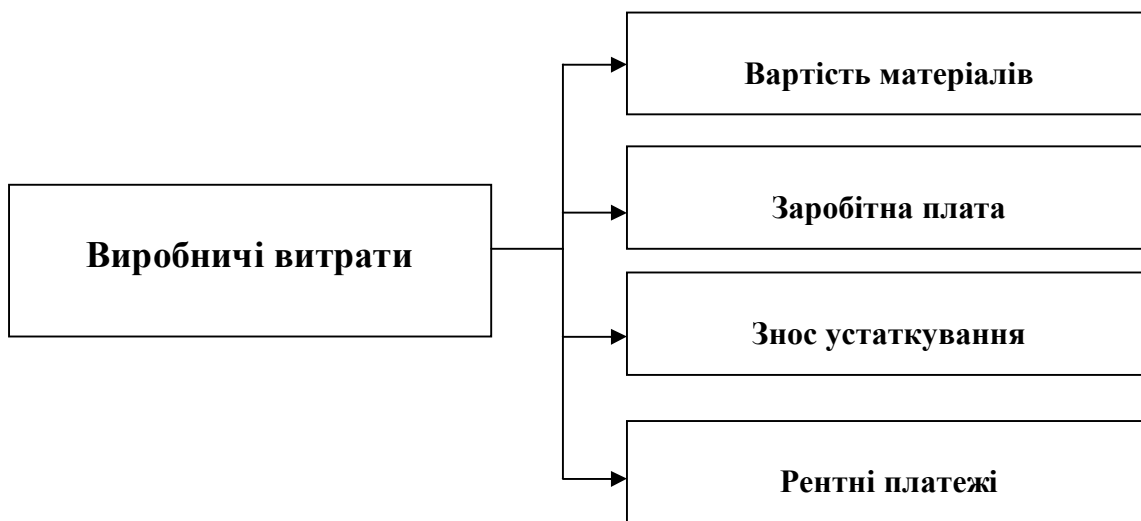

Рис. 3. Склад виробничих витрат на початку XIX ст.

Таким чином, можна зробити висновки, що у процесі еволюції економічної науки зароджуються нові поняття, характеристики, категорії, зокрема виникло поняття собівартості, сформувався перелік виробничих витрат, що містять конкретні складові, а також калькуляційні статті для їх розрахунку, тощо.

Список використаних джерел:

1. Аникин А. В. Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса / А. В. Аникин. – [4-е изд.]. – М.: Политиздат, 1985. – 367 с.
2. Сопко В. В. Бухгалтерський облік у підприємстві / В. В. Сопко. – К.: Техніка, 1995. – 267 с.
3. Управленческий учет: [учебное пособие] / [под ред. А.Д. Шеремета]. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1999. – 512 с.
4. Бородкин А. С. Учет издержек производства в системе хозяйственного расчета / А. С. Бородкин. – К.: Вища школа, 1975. – 233 с.
5. Ивашкевич В. Б. Проблемы учета и калькуляция себестоимости продукции / В. Б. Ивашкевич. – М.: Финансы, 1974. – 159 с.
6. Экономическая Энциклопедия. Политическая экономика: В 4-х томах. Т. 1 / [гл. ред. А. М. Румянцев]. – М.: Советская Энциклопедия, 1972. – 560 с.
7. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. – [под ред. Ф. Энгельса]. – М., 1978. – Т. 3, Кн. III. – 508 с.
8. Соколов Я.В. Бухгалтерський учет: от истоков до наших дней. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996.- 638 с.: ил.